

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000756

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-02-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Полупанова Яна Миколаївна

2. Yana M. Polupanova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0520-8110

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 15-02-2024

Спеціальність за освітою: Управління навчальним закладом

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад вищої освіти "Дніпровська академія неперервної освіти"
Дніпропетровської обласної ради"

Код за ЄДРПОУ: 41682253

Місцезнаходження: вул. Володимира Антоновича, буд. 70, Дніпро, Дніпровський р-н., 49006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Обласна рада

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 4021

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.01

Тема дисертації:

1. Організаційно-методичне забезпечення діяльності фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів в умовах викликів сьогодення
2. Organizational and methodical support of the activities of specialists (consultants) of inclusive resource centers in the conditions of today's challenges

Реферат:

1. Дослідження присвячено питанню фахової компетентності фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів та має на меті перевірити ефективність освітньої програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників – фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів в умовах післядипломної освіти (як один із складників організаційно-методичного забезпечення діяльності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів). Актуальність дослідження обраної проблеми зумовлена запровадженням інклюзивної парадигми в національну освітню систему, що потребувало забезпечення сервісної (ресурсної) підтримки учасників освітнього процесу, зокрема, залучення фахівців у галузі спеціальної педагогіки та психології, оновлення підходів до визначення особливих освітніх потреб та індивідуальної освітньої траєкторії для кожної дитини

тощо. Нові концептуальні зміни стали поштовхом для створення принципово нових установ – інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ), які разом з ресурсними центрами підтримки інклюзивної освіти (РЦПІО) склали єдину систему сервісної (ресурсної) підтримки закладів освіти з інклюзивним навчанням на новому історичному етапі розбудови освіти дітей з ООП. На основі системного теоретичного аналізу проблеми, яка вивчалася, визначено теоретичні засади сервісної (ресурсної) підтримки в системі інклюзивного навчання, в основі якої: сучасні методологічні підходи (системний, діяльнісний, аксіологічний, соціокультурний, особистісно орієнтований, компетентнісний), концептуальні засади інклюзивної парадигми та ключові положення соціальної/біопсихосоціальної моделі розуміння особливих потреб та освітніх труднощів, інструментальна складова міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності, здоров'я; системно-еволюційні зміни в організації супроводу дітей з особливими освітніми потребами, діяльності інклюзивно-ресурсних центрів; положення концепції нової української школи та міжнародних рамкових документів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що було здійснено системний аналіз ресурсної підтримки інклюзивного навчання, обґрунтовано організаційно-методичне забезпечення діяльності фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів в умовах викликів сьогодення, що включає нормативно-правові основи, організаційні особливості діяльності ІРЦ, підвищення кваліфікації фахівців; визначено теоретичні та методичні основи підвищення кваліфікації педагогічних працівників – фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів, що втілено у авторській освітній програмі, яка передбачає варіативність навчальних планів для різних категорій слухачів (директори ІРЦ, вчителі-дефектологи, вчителі-логопеди, вчителі-реабілітологи, практичні психологи); в останній редакції програми враховано зміни, зумовлені карантинними обмеженнями, військовим станом тощо. Поглиблено та уточнено сутність поняття «сервісна (ресурсна) підтримка інклюзивного навчання» як система заходів, спрямована на психолого-педагогічний супровід професійної діяльності педагогів закладів освіти з інклюзивним навчанням, батьків / законних представників, дітей з ООП та передбачає визначення освітніх труднощів та особливих потреб дитини, напрямів та обсягу додаткової підтримки в закладі освіти, консультування педагогів та батьків, проведення корекційно-розвивальних занять, забезпечення взаємодії освітніх інституцій; кінцевим результатом сервісної підтримки є підвищення кваліфікації педагогів, обізнаності батьків, визначення оптимальної індивідуальної освітньої траєкторії та успішне навчання дитини відповідно до індивідуальних можливостей та потреб; історичні аспекти діяльності консультативно-діагностичної служби на теренах України з акцентом на зміну підходів до визначення освітніх труднощів та потреб (від медичного діагнозу до стандартизованих міжнародних методик, врахування індивідуальних особливостей розвитку та бар'єрів в освітньому середовищі); регіональний досвід ресурсної підтримки інклюзивного навчання Дніпропетровської області, зокрема в умовах сучасних викликів (Комунальний заклад вищої освіти «Дніпропетровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти, мережа ІРЦ). Подальшого розвитку набули моделювання співпраці фахівців (консультантів) ІРЦ та педагогів закладів загальної середньої освіти (принципи, завдання, форми та методи роботи, зокрема в умовах змішаного та дистанційного навчання, технологічні аспекти узгодження висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини в ІРЦ та індивідуальної програми розвитку дитини в закладі освіти та ін.) як важливої умови ефективності інклюзивного навчання; нормативно-правові основи та організаційні особливості діяльності ІРЦ в умовах викликів сьогодення, зокрема аспекти психологічної підтримки учасників освітнього процесу, кваліфікованого супроводу осіб, які вимушено змінили місце проживання, надання послуг в змішаному та дистанційному форматі, визначення потреб дітей, які зазнали психологічної травми.

2. The research is dedicated to the issue of professional competence of specialists (consultants) of inclusive resource centers and aims to assess the effectiveness of the educational program for the professional development of pedagogical staff - specialists (consultants) of inclusive resource centers in the conditions of postgraduate education (as one of the components of the organizational and methodological support for the activities of specialists in inclusive resource centers). The relevance of the chosen research problem is driven by the implementation of the inclusive paradigm into the national education system, which required providing service

(resource) support for participants in the educational process. This specifically involved engaging specialists in the field of special education and psychology, updating approaches to defining special educational needs and individual educational trajectories for each child, among other things. The new conceptual changes became a catalyst for the creation of fundamentally new institutions - inclusive resource centers (IRC), which, together with resource centers for supporting inclusive education (RCIE), comprised a unified system of service (resource) support for educational institutions engaged in inclusive learning at a new historical stage of building an education for children with special educational needs. Based on a systemic theoretical analysis of the studied issue, the theoretical foundations of service (resource) support in the system of inclusive education have been identified. These foundations are built upon contemporary methodological approaches (systemic, activity-based, axiological, sociocultural, person-centered, competency-based), conceptual principles of the inclusive paradigm, and key provisions of the social/biopsychosocial model for understanding special needs and educational difficulties. They also encompass the instrumental component of the international classification of functioning, disability, and health; systemic-evolutionary changes in the support organization for children with special educational needs; activities of inclusive resource centers; principles of the concept of the new Ukrainian school and international framework documents. The scientific novelty of the obtained results lies in conducting a systemic analysis of resource support for inclusive education. It substantiates the organizational and methodological framework for the activities of specialists (consultants) in inclusive resource centers amidst contemporary challenges. This includes the normative and legal foundations, organizational specifics of IRC activities, and professional development for specialists. The research identifies the theoretical and methodological basis for enhancing the qualifications of pedagogical staff - specialists (consultants) in inclusive resource centers, embodied in an original educational program. This program allows for variability in curriculum plans for various learner categories (IRC directors, special education teachers, speech therapists, rehabilitation teachers, practical psychologists). The latest program revision incorporates changes stemming from quarantine restrictions, states of emergency, and other factors. The essence of the concept of 'service (resource) support for inclusive education' has been further deepened and clarified as a system of measures aimed at providing psycho-pedagogical support for the professional activities of educators in inclusive educational institutions, parents/legal guardians, and children with special educational needs. It involves identifying the educational difficulties and specific needs of the child, determining the directions and extent of additional support in educational institutions, consulting educators and parents, conducting corrective and developmental sessions, and facilitating interaction between educational institutions. The ultimate outcome of this service support is to enhance the qualifications of educators, increase parental awareness, determine an optimal individual educational trajectory, and ensure successful learning aligned with individual capabilities and needs. The historical aspects of the consultative-diagnostic service in Ukraine emphasize the shift in approaches to defining educational difficulties and needs - from medical diagnosis to standardized international methodologies, considering individual developmental peculiarities and barriers in the educational environment. It also explores the regional experience of resource support for inclusive education in the Dnipropetrovsk region, particularly within the context of contemporary challenges, involving institutions like the Communal Higher Education Institution 'Dnipropetrovsk Academy of Continuous Education' under the Dnipropetrovsk Regional Council, the resource center for supporting inclusive education, and the network of IRCs (Inclusive Resource Centers).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Полупанова Я.М. Моделі реалізації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах країн Європи. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2019. Вип. LXXXVI. С. 65-70.
- Полупанова Я.М. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. 2020. Вип. 69. С. 118-122.
- Полупанова Я.М. Напрями діяльності інклюзивно-ресурсних центрів на етапі реформування освітньої системи України. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». 2020. Вип. 24. С. 101-105.
- Полупанова Я.М. Види сервісної підтримки в системі інклюзивної освіти. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». 2021. Вип. 31. С. 105-107.
- Полупанова Я.М. Сучасний стан та перспективи розвитку мережі інклюзивно-ресурсних центрів України. Особлива дитина: навчання і виховання. 2023. № 2 (110). С. 23-42.
- Полупанова Я.М. Ретроспектива розвитку спеціальної освіти в Англії. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2017. Вип. LXXXVI. С. 36-40.

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: організаційно-методичне забезпечення діяльності фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003346 0121U108670

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Литовченко Світлана Віталіївна
2. Svitlana V. Lytovchenko

Кваліфікація: д. пед. н., с.н.с., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0001-4667

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Форостян Ольга Іванівна

2. Olha I. Forostian

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6084-2160

Додаткова інформація: I-1025-2018

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, буд. 26, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Супрун Микола Олексійович

2. Mykola O. Suprun

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4198-9527

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Код за ЄДРПОУ: 02125444

Місцезнаходження: вул. Нікольська, буд. 24, Миколаїв, Миколаївський р-н., 54001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кульбіда Світлана Вікторівна

2. Svitlana V. Kulybida

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0194-3495

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=LF1S4HoAAAAJ&hl=uk&oi=ao>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна

2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна